

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie zielonej księgi „Jak zmienić wyzwania w możliwości: wspólne ramy strategiczne dla finansowania unijnego na rzecz badań naukowych i innowacji”**

COM(2011) 48 wersja ostateczna

(2011/C 318/20)

Sprawozdawca: **Gerd WOLF**

Współsprawozdawca: **Erik SVENSSON**

Dnia 9 lutego 2011 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

*zielonej księgi „Jak zmienić wyzwania w możliwości: wspólne ramy strategiczne dla finansowania unijnego na rzecz badań naukowych i innowacji”*

COM(2011) 48 wersja ostateczna.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 23 czerwca 2011 r.

Na 473. sesji plenarnej w dniach 13–14 lipca 2011 r. (posiedzenie z 13 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 122 głosami – 5 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

## 1. Streszczenie i zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjmuje z zadowoleniem przedstawioną przez Komisję zieloną księgę i określone w niej cele oraz potwierdza swoje stanowisko wyrażone już we wcześniejszych opiniach. Wskazując na sprawozdanie grupy ekspertów nt. oceny śródkresowej siódmego programu ramowego w zakresie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (7PR), Komitet zaleca Komisji co następuje:

1.1.1 Opracowanie zintegrowanej strategii na rzecz badań naukowych i innowacji poprzez uzupełniające działania strukturalne wewnątrz Komisji i wspierających ją organów doradczych, przy czym należy uwzględnić indywidualne cechy obydwu tych dziedzin oraz właściwe dla nich metody pracy.

1.1.2 Zwiększenie w końcu przyszłego budżetu przewidzianego na finansowanie badań i innowacji do takiego poziomu, by jego udział w ogólnym budżecie UE faktycznie odpowiadał randze i znaczeniu, jakie nadano tej dziedzinie w strategii „Europa 2020”, oraz jej funkcji stymulującej i integrującej konieczną politykę finansowania ze strony państw członkowskich.

1.1.3 Uproszczenie koniecznych procedur administracyjnych, bardziej elastyczne kształtowanie oraz przyspieszenie procedur decyzyjnych, a także odpowiednie dostosowanie wiedzy fachowej i zakresu kompetencji urzędników Komisji.

1.1.4 Skoncentrowanie się na działaniach ponadnarodowych, które dzięki transgranicznemu połączeniu zasobów i wiedzy fachowej wnoszą wartość dodaną w wymiarze europejskim, czego przykładem są w szczególności badania realizowane w ramach współpracy.

1.1.5 Skierowanie funduszy strukturalnych do regionów niedostatecznie dotychczas reprezentowanych, tak by zbudować

na ich obszarach bazę doskonałości naukowej wraz ze strukturami, które są pilnie konieczne do jej realizacji, a także poprawa powiązania między funduszami strukturalnymi a programem ramowym.

1.1.6 Wspieranie rozwoju kluczowych technologii wspomagających, bez których UE nie będzie mogła sprostać ani konkurencji na arenie światowej ani wielkim wyzwaniom społecznym.

1.1.7 Przeznaczenie 20 % całkowitego budżetu przyszłego ósmego programu ramowego na działania prowadzone pod egidą Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERBN).

1.1.8 Wspieranie tworzenia i utrzymania wielkich infrastruktur badawczych (lista ESFR).

1.1.9 Wspieranie innowacji w pełnym zakresie, tzn. także innowacji w dziedzinie społecznej, w gospodarce, w miejscu pracy i w branży twórczej.

1.1.10 Ulepszenie przepisów dotyczących wspierania MŚP i mikroprzedsiębiorstw, aby ułatwić im dostęp do programów i instrumentów finansowania oraz udział w nich.

1.1.11 Utworzenie i rozwój ram zapewniających wystarczający kapitał podwyższonego ryzyka, do którego łatwy dostęp będą miały zwłaszcza MŚP, a w tym celu dalszy rozwój i dostosowanie mechanizmu finansowania opartego na podziale ryzyka.

1.1.12 Przeanalizowanie systemu pomocy państwa oraz przepisów w dziedzinie konkurencji i zamówień publicznych pod kątem ich wpływu na cały proces innowacji, rozwój odpowiedniej wiedzy fachowej oraz partnerstwa publiczno-prywatne.

1.2 Komitet apeluje ponadto do państw członkowskich, aby także w czasach ograniczeń budżetowych wносиły swój zasadniczy wkład w strategię „Europa 2020” i więcej inwestowały w kształcenie (szczególnie w uczelnie wyższe), badania naukowe, rozwój i innowacje, tak aby wreszcie zrealizować dobrze znany i ujęty już w strategii lizbońskiej cel 3 %, a najlepiej nawet przekroczyć ten poziom.

## 2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1 Zielona księga ma stanowić punkt wyjścia do debaty publicznej na temat najważniejszych zagadnień, które będą istotne w przyszłych unijnych programach finansowania badań naukowych i innowacji.

2.2 Komisja zamierza osiągnąć poprawę w następujących kwestiach:

- jasne określenie celów i sposobu ich realizacji;
- mniejsza złożoność;
- wyższa wartość dodana, większy efekt dźwigni oraz unikanie powielania i fragmentacji działań;
- uproszczenie zasad udziału;
- szerszy udział w programach UE – szerszy dostęp;
- większa konkurencyjność i oddziaływanie społeczne dzięki wsparciu unijnemu.

2.3 W tym celu Komisja zamierza opracować wspólne ramy strategiczne obejmujące całość finansowania unijnego na rzecz badań naukowych i innowacji (które obecnie zapewnia 7PR, program CIP oraz unijne inicjatywy na rzecz innowacji, takie jak EIT).

2.4 W zielonej księdze sformułowano 27 konkretnych pytań, które dotyczą następujących zagadnień:

- Współpraca na rzecz strategii „Europa 2020”;
- Stawić czoła wyzwaniom społecznym;
- Poprawić konkurencyjność;
- Wzmocnić europejską bazę naukową oraz europejską przestrzeń badawczą.

2.5 W aktualnym okresie programowania (2007–2013) dotychczasowe finansowanie tych elementów programu przedstawia się następująco:

- siódmy program ramowy (7PR): 53,3 mld EUR;
- program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP): 3,6 mld EUR;
- Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT): 309 mln EUR;

— polityka spójności: ok. 86 mld EUR (prawie 25 % całego budżetu funduszy strukturalnych).

## 3. Uwagi ogólne

3.1 Uwzględniając decyzje Rady z dnia 26 listopada 2010 r. i 4 lutego 2011 r., a także wymienione poniżej wcześniejsze opinie Komitetu, EKES przyjmuje z zadowoleniem i popiera przedstawioną przez Komisję zieloną księgę oraz propozycję, aby doprowadzić do współdziałania we wspólnych ramach strategicznych wszystkich instrumentów na rzecz badań naukowych i innowacji. Unijny program wsparcia odpowiadający tym celom, o dużej randze i skuteczności, jest decydującym warunkiem zwiększenia konkurencyjności Europy, zapewnienia dobrobytu i utrzymania osiągnięć socjalnych oraz sprostania wielkim wyzwaniom społecznym.

3.2 Oznacza to jednak przede wszystkim, że na te nadrzędne cele trzeba przeznaczyć konieczną i adekwatną część przyszłego budżetu UE. Przyszły budżet przewidziany na finansowanie badań i innowacji trzeba zwiększyć do takiego poziomu, by jego udział w ogólnym budżecie UE faktycznie odpowiadał randze i znaczeniu, jakie nadano tej dziedzinie w strategii „Europa 2020”, oraz jej funkcji stymulującej i integrującej równie konieczną politykę finansowania ze strony państw członkowskich.

3.3 W tytule przyjętej w 2007 r. opinii rozpoznawczej EKES-u „Uwolnić i wzmocnić potencjał Europy w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji”<sup>(1)</sup> Komitet określił już najważniejsze zadanie strategii „Europa 2020”. To właśnie w tym celu należy opracować wspólne ramy strategiczne dla finansowania unijnego na rzecz badań naukowych i innowacji.

3.4 Nie oznacza to jednak pomieszczenia tych dwóch kategorii czy podporządkowania jednej z nich drugiej – chodzi o to, by dzięki wspólnym ramom strategicznym badania naukowe i innowacje wzajemnie się wspierały i inspirowały tak skutecznie, jak to możliwe.

3.5 Zgodnie z tym założeniem i pod takim warunkiem Komitet popiera cele wymienione w punkcie 2.5.

3.6 W ostatnich latach Komitet opracował także inne istotne opinie poświęcone tym celom i związanym z nimi złożonym zagadnieniom:

- Zielona księga „Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy”<sup>(2)</sup>;
- Współpraca i transfer wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji<sup>(3)</sup>;
- Wspólnotowe ramy prawne europejskiej infrastruktury badawczej (ERI)<sup>(4)</sup>;
- Wspólne planowanie badań naukowych: Współpraca na rzecz skutecznego sprostania wspólnym wyzwaniom<sup>(5)</sup>;

<sup>(1)</sup> Dz.U. C 325 z 30.12.2006, s. 16.

<sup>(2)</sup> Dz.U. C 44 z 16.2.2008, s. 1.

<sup>(3)</sup> Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8.

<sup>(4)</sup> Dz.U. C 182 z 4.8.2009, s. 40.

<sup>(5)</sup> Dz.U. C 228 z 22.9.2009, s. 56.

- Strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej <sup>(6)</sup>;
- Nowe możliwości technologii ICT – strategia na rzecz badań w dziedzinie przyszłych i powstających technologii w Europie <sup>(7)</sup>;
- Przegląd wspólnotowej polityki w zakresie innowacji w zmieniającym się świecie <sup>(8)</sup>;
- Inwestowanie w rozwój technologii niskoemisyjnych <sup>(9)</sup>;
- Przygotowanie się na przyszłość: opracowanie wspólnej strategii w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających w UE <sup>(10)</sup>;
- O uproszczeniach w realizacji programów ramowych w zakresie badań naukowych <sup>(11)</sup>;
- Projekt przewodni strategii „Europa 2020” – Unia innowacji <sup>(12)</sup>;
- Innowacyjne miejsca pracy źródłem wydajności i jakości zatrudnienia <sup>(13)</sup>;
- Ocena śródkresowa siódmego programu ramowego oraz mechanizmu finansowania opartego na podziale ryzyka <sup>(14)</sup>.

Opinie te zawierają już konkretne zalecenia odnoszące się do większości celów i pytań wymienionych w zielonej księdze. **Dlatego Komitet odwołuje się do tych wcześniejszych opinii, potwierdza wyrażone w nich stanowisko i prosi, by traktować je jako część niniejszej opinii.** Odnosząc się także do sprawozdania grupy ekspertów nt. oceny śródkresowej siódmego programu ramowego <sup>(15)</sup>, Komitet sformułował poniższe uwagi, które są powtórzeniem lub rozszerzeniem wypowiedzi zawartych w tych opiniach.

3.7 Przedstawiony w zielonej księdze i omówiony dokładniej w punkcie 4 niniejszej opinii zestaw pytań sprawia wrażenie, że Komisja zamierza radykalnie zmienić dotychczasowe zasady finansowania oraz priorytety. Potwierdzając swoje stanowisko wyrażone w opinii „O uproszczeniach w realizacji programów ramowych w zakresie badań naukowych”, Komitet stanowczo zaleca, by zasadniczo utrzymać bardzo potrzebną ciągłość

i niezawodność dotychczasowych skutecznych instrumentów wsparcia UE (zwłaszcza wspierania badań realizowanych w ramach współpracy) <sup>(16)</sup>, wzmocnić je i nie narażać na szwank przez zbyt liczne zmiany.

3.7.1 Wspólne ramy strategiczne trzeba zagwarantować przede wszystkim poprzez uzupełniające działania strukturalne wewnątrz Komisji i wspierających ją organów doradczych. W tym celu należy między innymi połączyć pod względem programowym i administracyjnym środki w ramach dotychczasowego ramowego programu badań, programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) oraz Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT).

3.7.2 Jak Komitet niejednokrotnie podkreślał, niezbędne jest w tym celu, by zajmujący się programami urzędnicy Komisji oraz pracownicy agencji współpracujących z Komisją byli doświadczonymi i uznanymi na arenie międzynarodowej specjalistami w danej dziedzinie oraz dysponowali dostateczną swobodą decyzji i możliwościami podejmowania inicjatywy, tak by swą wiedzą merytoryczną i fachowym osądem służyli pomyślnej realizacji wspólnych ram strategicznych <sup>(17)</sup>. Celu tego nie da się osiągnąć poprzez ścisłe i sztywne regulacje <sup>(18)</sup> (a już z pewnością nie wyłącznie dzięki nim), sprzyjają mu natomiast solidność, a jednocześnie elastyczność, a także wiedza fachowa oraz doświadczenie w danej dziedzinie.

3.7.3 Komitet wielokrotnie podkreślał decydujące znaczenie innowacji dla strategii „Europa 2020”. Jednocześnie jednak powtarza, że innowacje niekoniecznie są wynikiem linearnego następstwa (tzn. najpierw badania, potem innowacje), ale powstają w złożonym procesie „z połączenia i powiązania różnych sytuacji wyjściowych” <sup>(19)</sup> i obejmują także aspekty społeczne i biznesowe. Odnosi się to zwłaszcza do innowacji w dziedzinie usług, dla których bodźcem są przeważnie nowe potrzeby użytkowników, a także do przedsiębiorstw gospodarki społecznej, które reagują na potrzeby społeczeństwa. Dotyczy to także innowacji w miejscu pracy <sup>(20)</sup>, rozwijanych albo negocjowanych przez partnerów społecznych, a także innowacji w branży projektowej i twórczej. Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020 (komunikat Komisji) to kolejny przykład ważnej dziedziny o dużym potencjale innowacyjnym, który mogą rozwijać usługodawcy publiczni i prywatni dostarczający produktów i usług dostępnych dla osób niepełnosprawnych, tak aby zapewnić ich pełną integrację w społeczeństwie europejskim.

3.7.4 Komitet wskazuje ponadto na fakt, że nauka i badania naukowe to elementy kulturowe decydujące i charakterystyczne dla rozpoczętego w oświeceniu rozwoju Europy. Oprócz tego, że stanowią one ważny warunek innowacji, należy je także uznać, chronić i wspierać jako samodzielną kategorię europejskiej cywilizacji i kultury. Nie wolno ani podporządkować innowacji badaniom naukowym, ani badań naukowych innowacyjności <sup>(21)</sup>. Oznaczałoby to kulturowe zubożenie podstawowych wartości europejskich.

<sup>(6)</sup> Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13.

<sup>(7)</sup> Dz.U. C 255 z 22.9.2010, s. 54.

<sup>(8)</sup> Dz.U. C 354 z 28.12.2010, s. 80.

<sup>(9)</sup> Dz.U. C 21 z 21.1.2011, s. 49.

<sup>(10)</sup> Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 112.

<sup>(11)</sup> Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129.

<sup>(12)</sup> Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 39.

<sup>(13)</sup> Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 22.

<sup>(14)</sup> Dz.U. C 218 z 23.7.2011, s. 87.

<sup>(15)</sup> <http://ec.europa.eu/research/evaluations>.

<sup>(16)</sup> Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129, pkt 3.12.

<sup>(17)</sup> Dz.U. C 48 z 15.2.2011, s. 129, pkt 3.10.

<sup>(18)</sup> Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 17, pkt 6.4.

<sup>(19)</sup> Zob. przypis 12.

<sup>(20)</sup> Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 22.

<sup>(21)</sup> Zob. przypis 12.

3.7.5 Ważną cechą odróżniającą badania naukowe od innowacji są różne „reguły gry”, według których działają podmioty i środowiska („kultury”) w sektorze badawczym i w sektorze innowacji. W tym kontekście Komitet wskazuje na opinię „Współpraca i transfer wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji”, w której omówiono różne aspekty tego zagadnienia<sup>(22)</sup>. Dlatego opracowując wspólne ramy strategiczne, należy poszukiwać rozwiązań, które umożliwią wspieranie całego procesu innowacji przy uwzględnieniu i poszanowaniu tych różnic.

3.7.6 Z tego właśnie względu dobre kontakty oraz wymiana kadry i wiedzy fachowej między obydwoma tymi sektorami są szczególnie ważne i wymagają wsparcia. Komitet wskazuje na swoją opinię w sprawie sprawozdania dotyczącego oceny śródkresowej<sup>(23)</sup>, w której odniósł się do trzech planowanych filarów wsparcia: „nauka dla nauki – priorytety ustalają naukowcy”; „nauka dla konkurencyjności – priorytety ustalają przedsiębiorstwa” i „nauka dla społeczeństwa – priorytety ustalają podmioty społeczne”.

3.8 Przywołując swoje wcześniejsze uwagi na temat uogólniającego stwierdzenia Komisji co do rozdrobnienia badań i rozwoju w Europie, Komitet przyznaje wprawdzie, że być może istnieją przykłady takiego rozdrobnienia, jednak nie odzwierciedlają one ogólnego obrazu sytuacji. Powtarza zatem<sup>(24)</sup>, że „już od dawna funkcjonują europejskie, a w wielu przypadkach nawet globalne, połączenia i sieci współpracy, które na bieżąco dopasowują i określają swoje granice w sytuacji konfliktu między współpracą a konkurencją. Są to zasadnicze procesy samoorganizacji poszczególnych podmiotów i ich organizacji” i Komisja powinna je wreszcie należycie uznać, a nie ignorować, tym bardziej, że programy ramowe w zakresie badań i rozwoju (a zwłaszcza badania realizowane w ramach współpracy) znacząco przyczyniły się do tych osiągnięć.

3.9 Komitet zaleca ponadto poświęcenie większej uwagi powstawaniu klastrów badawczych i innowacyjnych na poziomie światowym. Są to atrakcyjne, samowzmacniające się sieci szkół wyższych, placówek badawczych i przedsiębiorstw, które obejmują także owocne powiązania między powstałymi przedsiębiorstwami wyspecjalizowanymi. W tym kontekście Komitet ponownie podkreśla konieczność zwiększenia liczby uczelni światowej rangi także w UE i apeluje zwłaszcza do państw członkowskich, by podejmowały bardziej zdecydowane działania w tym kierunku.

3.10 Komitet powtarza swoje zalecenie (skierowane przede wszystkim do państw członkowskich), by ułatwiać zakładanie nowych przedsiębiorstw, zwiększać ich możliwości przetrwania i szanse na rynku oraz tworzyć konieczne do tego warunki ramowe (zob. także punkt 4.7.1). Decydujące znaczenie ma tu ograniczenie biurokracji i zapewnienie wystarczającego kapitału podwyższonego ryzyka. Chociaż na szczyble europejskim zrobiono już dobry krok w tym kierunku, wprowadzając mechanizm finansowania oparty na podziale ryzyka (ustanowiony wspólnie przez Komisję Europejską i Europejski Bank

Inwestycyjny), konieczna jest jednak jeszcze znacząca poprawa zwłaszcza dostępu MŚP do wystarczającego kapitału podwyższonego ryzyka.

#### 4. Uwagi szczegółowe

Ta część poświęcona jest omówieniu niektórych z 27 pytań, które stawia Komisja. Pytania nie zostały dosłownie powtórzone, ale w poniższym tekście zawarto jednoznaczne odniesienia do nich.

4.1 Beneficjenci instrumentów wsparcia UE potrzebują dobrze usystematyzowanego spisu treści oraz wyczerpującej „instrukcji obsługi”, dostępnych zarówno w postaci drukowanej, jak i w internecie. Ponadto należy zapewnić wyważony stosunek między sprawdzonymi i skutecznymi instrumentami i zasadami wsparcia a możliwie ograniczoną liczbą nowych koncepcji, tak aby zachować jak największą ciągłość.

4.2 Dla zachowania równowagi między wspólnym zestawem zasad a niezbędną elastycznością, która oznacza także uwzględnianie szczególnych potrzeb, konieczne jest – obok harmonizacji przepisów – całkowite uznawanie procedur krajowych we wspólnych ramach strategicznych na rzecz badań naukowych i innowacji. Jeśli chodzi o procedury pracy w Komisji, Komitet wskazuje na punkt 3.7.2 – w okresie sprawdzania w praktyce nowych koncepcji należy pozostawić urzędnikom wystarczającą swobodę decyzji, aby mogli oni stosować odstępstwa, wyjątki i szczególne rozwiązania<sup>(24)</sup>, które nie zostały jeszcze dokładnie określone; należy bowiem najpierw zgromadzić doświadczenia<sup>(25)</sup>. Komitet wskazuje tu na swoją opinię w sprawie „uproszczeń”<sup>(26)</sup>, w której zaleca stosowanie podejścia opartego na zaufaniu i zwiększenie tolerancji błędów.

4.3 Biorąc pod uwagę potrzebne wsparcie dla badań naukowych i innowacji ze strony państw członkowskich na szczeblu krajowym i regionalnym oraz odpowiednie krajowe programy reform, środki UE powinno się przeznaczać przede wszystkim na współpracę ponadnarodową – a zwłaszcza badania realizowane w ramach współpracy. Dzięki połączeniu wiedzy fachowej i zasobów różnych państw członkowskich, badania realizowane w ramach współpracy wnoszą wyraźną wartość dodaną w wymiarze europejskim, mają stymulujący wpływ na krajową politykę wsparcia i przyczyniają się do integracji europejskiej.

4.4 Ponieważ doskonałość musi nadal stanowić motyw przewodni badań i rozwoju, także w ramach strategii „Europa 2020”, należy skierować fundusze strukturalne w większym niż dotychczas stopniu do regionów niedostatecznie dotychczas reprezentowanych, tak by zbudować na ich obszarach bazę doskonałości naukowej wraz ze strukturami, które są pilnie konieczne do jej realizacji. W tym kontekście Komitet popiera stwierdzenie Komisji: „W perspektywie długoterminowej doskonałość naukowa światowej klasy może rozwijać się wyłącznie w systemie, w którym wszystkim naukowcom w całej UE zapewni się środki umożliwiające dążenie do doskonałości i konkurowanie o najlepsze miejsca. Wymaga to od państw członkowskich realizacji ambitnych planów modernizacji publicznej bazy badawczej oraz utrzymania finansowania publicznego. W odpowiednich przypadkach i we właściwym zakresie tworzenie doskonałości naukowej powinno być wspierane finansowaniem unijnym, między innymi z funduszy polityki spójności”.

<sup>(22)</sup> Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8, pkt 4.1–4.4.

<sup>(23)</sup> Dz.U. C 218 z 23.7.2011, s. 87.

<sup>(24)</sup> Zob. przypis 12.

<sup>(25)</sup> Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 17, pkt 6.4.

<sup>(26)</sup> Zob. przypis 11, pkt 3.6.

4.5 Aby osiągnąć synergę z funduszami strukturalnymi oraz optymalną koordynację z polityką wsparcia prowadzoną przez państwa członkowskie, decydujące znaczenie ma skuteczne powiązanie<sup>(27)</sup> przyszłych wspólnych ram strategicznych dla finansowania unijnego na rzecz badań naukowych i innowacji oraz przyszłej wspólnej strategii w dziedzinie polityki spójności (pytanie 8). Podczas kształtowania strategii regionalnych myślą przewodnią powinna być „inteligentna specjalizacja”.

4.6 Zdaniem Komitetu, aby lepiej wspierać cały proces innowacji, konieczne jest staranne przeanalizowanie, w porozumieniu z zainteresowanymi stronami, przepisów dotyczących pomocy państwa, zamówień publicznych i konkurencji (wiąże się to z pytaniem 19), które mogłyby stać na drodze do osiągnięcia tego celu<sup>(28)</sup>. Powodem jest równowaga lub też ewentualny konflikt między prawem konkurencji a wspieraniem innowacji. Dlatego też przepisy w zakresie konkurencji, pomocy państwa i zamówień publicznych nie mogą być stosowane w sposób hamujący innowacje. Być może konieczne będą nawet reformy. Innowacje trzeba niekiedy chronić także przed wykupywaniem ich przez konkurencyjne przedsiębiorstwa, które potem wstrzymują ich rozwój, aby zahamować proces innowacji.

4.6.1 Proces innowacji, tzn. droga od badań naukowych wspieranych ze środków publicznych do wprowadzenia produktu lub usługi na rynek, wymaga bowiem często długoterminowego, stałego partnerstwa, które trudno osiągnąć przy obowiązujących dotychczas przepisach (np. podawanie informacji do wiadomości publicznej, własność intelektualna, przepisy dotyczące pomocy państwa i zamówień publicznych) albo pogodzić z tymi przepisami (pytanie 20). Trzeba tu poszukiwać nowych koncepcji i zasad, aby zlikwidować ewentualną sprzeczność między celem „więcej innowacji” a celem „więcej jawności i sprawiedliwej konkurencji”. Znacząco może przyczynić się do tego odpowiedni udział badań pionierskich i podstawowych, ponieważ nie dotyczy ich ten konflikt interesów (zob. także punkt 4.7.3).

4.7 Kolejne postawione przez Komisję ważne pytanie dotyczy rangi i podziału wsparcia między:

- MŚP, przedsiębiorstwa gospodarki społecznej a wielkie przedsiębiorstwa;
- badania podstawowe a badania służące celom społecznym;
- badania naukowe a dalsze etapy procesu innowacji;
- innowacje techniczne, dotyczące usług, społeczne a biznesowe;
- działania oddolne a odgórne.

Oprócz tego, co zostało na ten temat powiedziane już wcześniej, Komitet wysuwa następujące zalecenia:

4.7.1 Z wielu różnych powodów przy ustalaniu dziedzin i instrumentów wsparcia należy zwrócić szczególną uwagę na MŚP (a przede wszystkim przedsiębiorstwa mniejsze)<sup>(29)</sup>:

- MŚP powinny mieć możliwość uczestniczenia w programach przez określony, dogodny dla przedsiębiorstwa czas (jak w przypadku bieżących działań w ramach programu FET „Przyszłe i powstające technologie”);
- szczególną uwagę należy poświęcić młodym przedsiębiorstwom oraz mikroprzedsiębiorstwom (zatrudniającym mniej niż 10 pracowników) o dużym potencjale innowacyjnym i stworzyć im ułatwione warunki rozpoczęcia działalności;
- środki wsparcia powinny być przeznaczane na wspieranie całego procesu innowacji (jest to szczególnie ważne dla przedsiębiorców);
- trzeba poświęcić większą uwagę innowacjom w zakresie usług;
- potrzebni będą moderatorzy bądź koordynatorzy, którzy będą pomagali mniejszym przedsiębiorstwom wykorzystać programy dotyczące innowacji i uzyskać do nich łatwiejszy dostęp; ważną rolę może tu odegrać Europejska Sieć Przedsiębiorczości;
- przy opracowywaniu modeli finansowania trzeba uwzględnić przedsiębiorstwa gospodarki społecznej.

4.7.2 Wielkie przełomy naukowe odkrywające całkowicie nową wiedzę – a także innowacje, jakie się na tej podstawie rozwinęły, np. internet, GPS, obrazowanie metodą rezonansu magnetycznego, lasery, komputery, nanotechnologie itp. – były wynikiem badań podstawowych i opartych na nich badań stosowanych. Badania podstawowe i stosowane tworzą niezbędny grunt pod przyszłe innowacje<sup>(30)</sup>. Komitet rozważał również kwestię, jak sprawić, by grunt ten trafił w ręce organizacji, które będą na nim uprawiały i rozwijały innowacje<sup>(31)</sup>.

4.7.3 Dlatego Komitet zaleca, by w przyszłym 8. programie ramowym zwiększyć środki na działania wspierane pod egidą Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERBN) do wysokości wynoszącej co najmniej 20 % ogólnego finansowania oraz by głównym kwestiom nadać dostateczną wagę także w ramach innych elementów programu. ERBN doskonale sprawdziła się we wspieraniu nowych idei oraz badań naukowych na najwyższym poziomie. W jej przyszłych działaniach powinno się w większym stopniu uwzględnić wspieranie kariery młodych naukowców, tak by nie opuszczali oni nauki europejskiej lub powrócili do niej.

4.7.4 Badania wykonywane w ramach współpracy – jako zasadniczy element obecnego programu szczegółowego „Współpraca”<sup>(32)</sup> – są głównym filarem obecnego siódmego programu ramowego (tak jak i poprzednich programów ramowych) i doskonale sprawdziły się w tej roli. Jest to decydujący instrument wsparcia umożliwiający ujęcie we wspólne ramy działalności badawczej państw członkowskich oraz zapobieżenie jej rozdrobnieniu. Dlatego konieczne jest utrzymanie i zwiększenie znaczenia tych badań w przyszłych wspólnych ramach strategicznych<sup>(33)</sup>. Jest to ważne tym bardziej, że

<sup>(27)</sup> Zob. także punkt 3.7.1.

<sup>(28)</sup> Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8, pkt 4.8.

<sup>(29)</sup> Zob. przypis 12, pkt 4.10.

<sup>(30)</sup> Dz.U. C 354 z 28.12.2010, s. 80, pkt 3.2.3.

<sup>(31)</sup> Zob. przypis 3.

<sup>(32)</sup> Niezależnie od tego, w oczekiwanym wniosku dotyczącym ósmego programu ramowego w zakresie badań i rozwoju można by zastosować nowe określenia na działania opisywane dotychczas pojęciami „badania realizowane w ramach współpracy” oraz „współpraca”.

<sup>(33)</sup> Zob. także punkt 4.3.

badania realizowane w ramach współpracy są szczególnie nastawione na poszukiwanie rozwiązań wielkich wyzwań społecznych (pytania 9 i 11), a ponadto znacząco przyczyniają się do rozwoju kluczowych technologii wspomagających, które mają decydujące znaczenie dla konkurencyjności Europy na arenie światowej.

4.7.5 Wspieraniu projektów oddolnych (zob. także punkt 4.7.10) należy nadać większe znaczenie (pytania 9 i 10), aby zapewnić większe możliwości realizacji innowacyjnych koncepcji, które nie są ujęte w wykazie tematów lub też których opracowywaniem nie zajmują się istniejące branże (zob. także punkt 3.7.6 – priorytety ustalają przedsiębiorstwa); wszak to nie przemysł okrętowy wynalazł samolot!

4.7.6 Podejście odgórne do badań wynika ze strategicznej perspektywy właściwych decydentów opartej na aktualnym stanie wiedzy, natomiast podejście oddolne wykorzystuje kreatywny potencjał naukowców, inżynierów i innych zainteresowanych stron, którzy bezpośrednio zajmują się obiektami badań lub ulepszeń. Nawet w przypadku ważnych kwestii związanych z wyzwaniami społecznymi powinno się położyć większy nacisk na koncepcje, podejścia i rozwiązania oddolne, pochodzące ze środowiska naukowego, a nie tylko na przepisy odgórne. „[...] inwestowanie w kontekście polityki na rzecz innowacji powinno być nastawione na organizacyjne i inspirowane przez pracowników innowacje w miejscu pracy”<sup>(34)</sup>.

4.7.7 Zachowanie równowagi między podejściem oddolnym a odgórnym wymaga dalszego zróżnicowania. Także w przypadku danych z góry wykazów dziedzin (np. kluczowe technologie wspomagające czy wielkie wyzwania społeczne) konieczny jest odpowiedni udział procesów oddolnych, aby zapewnić dostateczną swobodę dla rozwiązań, które nie zostały już ustalone odgórnie. Ponadto trzeba także dać szansę całkiem

nowym koncepcjom rozwiązania problemów i zagadnień, które na początku nie są jeszcze rozpoznane. Wprawdzie koncepcje takie mogą już być realizowane w ramach programu szczegółowego „Pomysły”, trzeba je jednak w znacznie większym stopniu uwzględnić w badaniach realizowanych w ramach współpracy, tak jak to ma już miejsce – z dobrym skutkiem – np. w ramach działań „Przyszłe i powstające technologie (FET)” w temacie 7PR dotyczącym TIK. Aby tak się stało, zajmujący się daną kwestią urzędnicy potrzebują większej elastyczności i swobody działania.

4.7.8 Jeśli chodzi o europejską infrastrukturę badawczą (lista ESFR), Komitet powtarza swe zalecenie<sup>(35)</sup>, by wspierać rozwój tej infrastruktury poprzez udział w jej tworzeniu i utrzymaniu. Doskonale sprawdził się również program szczegółowy „Ludzie”, w ramach którego realizowane są m.in. działania „Marie Curie” (pytanie 23); dlatego powinno się go zachować w niezmiennym zakresie albo nawet rozszerzyć.

4.7.9 Wobec ważnych problemów wspólnej europejskiej polityki gospodarczej, monetarnej i finansowej, które są teraz istotnym tematem w debacie politycznej, a także wobec wynikających z nich otwartych kwestii makroekonomicznych, Komitet zaleca, by w programach wsparcia dostatecznie uwzględnić znaczenie badań naukowych związanych z tymi zagadnieniami.

4.7.10 Jeśli chodzi o zagadnienia wykraczające poza badania i rozwój (pytanie 17), Komitet zaleca, by przede wszystkim oprzeć się na doświadczeniach związanych z dopiero wprowadzonymi instrumentami w tym zakresie i nie tworzyć po raz kolejny nowych instrumentów<sup>(36)</sup>. Co do wskaźników oraz partnerstw innowacji Komitet odsyła do opinii „Unia innowacji”<sup>(37)</sup>, podobnie jak w odniesieniu do zapewnienia kapitału<sup>(38)</sup>.

Bruksela, 13 lipca 2011 r.

Przewodniczący  
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego  
Staffan NILSSON

<sup>(34)</sup> Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 5.

<sup>(35)</sup> Zob. opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Projekt przewodni strategii »Europa 2020« – Unia innowacji” Dz.U. C 132 z 3.5.2011, pkt 3.8.4.

<sup>(36)</sup> Zob. też przypis 12.

<sup>(37)</sup> Zob. przypis 12, pkt 4.2 i 4.4.

<sup>(38)</sup> Zob. przypis 12, pkt 4.8.